

aquells», StVicentF (ib. *Quar.*, 252.39), on endemés és versemblant que s'hagi de pronunciar *maleyta* amb dièresi (com avui encara en el nom pallarès de les *Malaites*); més tard, l'accent s'ha traslladat (paral·lelment a *beneït > benèit*), en aquells usos translàtics, ⁵ que constatem especialment en certs parlars extrems: «men. *malèit*: enfadat, alçurat, enrabiat», Ferrer Guinart (*Rond*, s. v.); «ses dones --- són brutes, putifeines, escaufa-sitis, anant de ca Na Beta a ca' s Jai, *malèites*, malgèmits, rampins ---» (en una narració popular, Camps Merc., *Folk. Men.* II, 117); i en el Migjorn valencià, amb reducció fonètica de la final *-eit* a *-ei*, 'maligne, pervers': «era un roder molt *malèi*: anava retaco al coll ---», oït a Pedreguer (1963).

DERIV.: *Maldeïdor* (Llull). *Maldient* [S. xv]. *Mal-digol* (Llull, Vilanova). *Maledicció* [1242; Llull]; *mal-dició*, que en JRoig, *Spill* 10.690, no és castellanisme però sí modernament). *Maldit* 'reprensió, vituperi' (recordem el *Maldit bendit* de Cerverí de Girona) avui tort. *Maledicència* [S. XIX]. *Malèïdor*. *Malèi-da*. *Maleitura*. Formes heteròclites: *maldiar* ribag., *maleïtar* ib.

¹ Cal dubtar que una pronúncia *bənəzi* hagi arribat a existir mai en català; com a molt, en alguna vall extrema del dialecte rossellonès, especialment el ²⁵ Capcir. Amb caràcter general tal tractament de la *-d* (o *-c*°, *-tj*-) potser ni allí, per més que sovintegen grafies aproximades, en part meres imitacions gràfiques dels veïns parlars occitans, com constatem en les *VidesR*, on alterna pertot aquesta grafia ³⁰ amb les formes zero, i entreviada d'una quantitat enorme d'ultracorreccions absurdes (com *masestre*, *pazor*, *prezon*, *benesuransa*, *MAGISTRUM*, *PAVOREM*, *PROFUNDUM*, *BENE-AUGURI-ANTIA*, etc.). El cas és que avui en el Capcir es diu, però a Formiguera el 1960 ³⁵ vaig constatar que pronunciaven *bənəzi* al costat i en oposició amb *mələi*: com ho comproven les *ç* tenses i tancades d'aquella forma en contrast amb les *ə* catalaníssimes d'aquesta, es tracta d'un occitanisme fronterer, molt explicable sobretot perquè ⁴⁰ el Capcir depenia de la diòcesi llenguadociana d'Alet, que els enviava capellans forasters: mentre aquests els *benezien*, els capcinesos, renegaires com a bons catalans, potser *mələien* el pacífic «abbé»!

² És manifestament errònia la doctrina ensenyada ⁴⁵ sovint que *BENEDICTA* vagi passar a *benèita* a través de **beneïta*. L'única evolució catalana de *ICT* és *èt*, des de bon principi: *estret* *STRICTUS*, *dret* (mai **dreit*) *DIRECTUS*, *esporret* *EXPORRECTUS*, etc. És estrany que no vegi això l'etimologista d'*AlcM* (s. v. ⁵⁰ *beneyt*). L'error de creure en una síncope **BEN-DICTU*, encara és més gros. — ³ Per això no podem assegurar ben bé si la pronúncia és *bənəitə* o bé *bənəitə* en l'any 1551 en un text d'Eivissa «lo prevere quant done sperges de l'aygua *banayta*», Ma- ⁵⁵ cabich, *Sta. M. la Major*, *Cròniques*, 110. Tampoc és inequívoca la grafia en *aygua beneyta* del *ThPu*. de 1575, d'On. Pou, p. 168; o en St. Vicent Ferrer: «¿d'on me ve a mi tanta de honor, a una ànima pobra així? —Com responen los àngels? —Be- ⁶⁰

neyta! Nostre Senyor vol que t'façam tal honor», *Sermons* I, 188.22. — ⁴ A l'Alt Pallars solament alguns diuen *aigua beneïda*: així a Tor, però a Àreu ja vaig sentir altre cop *aigua beneyta*. — ⁵ Versió recollida a Bellpuig o Agramunt, on la de St. Joan de les Abadesses porta «Som la que vós més amàveu, / Princesa de Montserrat», Milà i F., *Rom.*, 26.13, 32.9. — ⁶ Bladé i Desumvila, *Benissanet*, 138-139. — ⁷ Excepcionalment observo que va en la forma analògica recent *beneït*, *-ida*, en algun punt valencià. Però això no sé si s'estén més enllà de la zona d'Alcoi, d'on era originari Martí Gadea (així *T. del Xè* I, 10). Molt prop d'allà, a Tàrbena, ja anota Mn. Alcover, *beneyt*, *-eyta*, «poc seny, bàmbol» (BDLC x, 175). — ⁸ D'un encreuament de *beneyt* amb *babau* resulta manifestament el barceloní *banau*, sinònim d'aquell; no és un mot digne del qualificatiu de barceloní, car no l'usen més que algun jove, i gent sense rudiments d'educació, de llenguatge «xava»; ja se sentia, però, cap a 1920; però la gran majoria usa *beneït* i *babau*, no aquell. A Benasc diuen *belano* (Ferraz, etc.), com a mot més tradicional, i és possible que també resulti d'un **benalo* (encara que em guardo d'assegurar que això s'expliqui per un **babaldo*, *-alo*, variant de *BA-BAU*. És ben possible que també hàgim de posar ací el mall. *beninoi*, molt usat per Mn. Alcover en les seves *Rondalles*, i que Spitzer (*Lexik. a. d. Kat.*, 27) volia explicar per *benignus* amb el sufix afectiu *-oi*. Tot i que els autors de l'*AlcM* donaren un assentiment (un poc escèptic) a aquesta explicació, que superficialment és tan convincent, més aviat em decanto a negar-la sobretot perquè no sé que un descendent de *benignus* com el fr. *bénin* existeixi en català, i almenys pot constar que no hi existeix en cap sentit pejoratiu, i menys aquest; després, i sobretot, perquè això no ens explica les variants *benanoi* i *benoi* que el mateix Moll dóna com a pròpies de Ciutadella (*Misc. Alcover*), ni *beninoni* usada en altres punts de Mallorca i Menorca (*AlcM*; *Miscell. Folklorica* I, on s'hi afegeix un *boloni*) i ja usada a primers de segle per Tomàs Aguiló a Mallorca (*Poesies mall.*, 175). No fóra massa complicat de trobar-li una explicació a base d'encreuament de *beneït* amb algun sinònim (cf. *benau*), o bé a base d'un **beneitoni* de caricatura italianizant (cf. *carquinyoli*, *arrencaqueixali*), qui sap si amb la terminació de *babiloni*. D'altra banda, sobretot, posaré de relleu que amb el sentit de «enfant gâté, préféré» s'usen a l'Havre *bénoni* i a Belfort *benòneni*, i sembla clar que això ve de *Benoni*, segon nom de Benjamí, el darrer fill de Jacob, com indiquen Wartburg (*FEW* I, 325) i Cramer (*ZRPh.* LIV, 221). Tinc doncs tendència a creure (més que en les suggerències anteriors) que si tan sovint el «caganíu» o el moixó acabat de néixer passen per ser l'expressió *summa* del *babau*, i si el poble està convençut que aviciant un jovenet se'n fa un pobre inerm davant la vida, ni el canvi de sentit des d'això a 'beneït' ni el de forma des de *benoni* o *benoneni* (Belfort)